

Dan Mygind i RÆSON:

Amerika under overvågning

”De amerikanske efterretningstjenester er i gang med at etablere et overvågningssystem, der vil være uden sidestykke i verdenshistorien.” Det skriver journalist og datalog Dan Mygind i dag i en stor artikel i RÆSON.

”Kort efter 11. september 2001 startede det amerikanske forsvarsministerium projektet Total Information Awareness (TIA). Et bemærkelsesværdigt logo prydede websitet. Logoet forestillede en pyramide med et altseende øje rettet mod Jorden, og var udstyret med det latinske motto: *Scientia est potentia – Viden er magt*. Efter voldsomme protester fra amerikanske borgerrettighedsgrupper valgte kongressen at indstille TIA-projektet. Men TIA-projektet blev langtfra stoppet. Det amerikanske magasin National Journal har set dokumenter og talt med efterretningsskilder, der bekræfter, at TIA blot blev flyttet fra Forsvarsministeriets DARPA til efterretningstjenesten National Security Agency (NSA). Her blev navnene på nøgleprojekter ændret, mens finansieringen - ofte under de samme kontrakter - forblev intakt.”

af Dan Mygind

ALBANIEN. Et gråsort billede af et nedslidt land med trætte mennesker, der kaster nervøse blikke over skulderen. Et land med paranoia. Ingen kan vide sig sikker. Din nabo kan være meddeler for det hemmelige politi, så du må hellere lade være med at diskutere potentielt farlige emner. Eksempelvis politik. Eller religion. Eller livet i Vesten. Statsmagten holder øje med indbyggerne. Holder øje med farlige ideer, der kan underminere statens autoritet og magt. Sådant tonede et indre billede frem, når jeg i 1980'erne hørte ordet Albanien.

Under en nylig ferie besøgte jeg landet for første gang.

Det er en solbeskinnet juni-dag, da jeg besøger den historiske by Butrint i det sydlige Albanien. Guiden, der viser rundt i ruinerne af hvad der på Romerrigets tid var en af de vigtigste byer i Middelhavsområdet, fortæller passioneret og detaljeret om Butrint. Han er historiker og omkring halvtreds år. Samtalen i vores lille selskab kan ikke undgå at komme ind på Albaniens nyere historie, herunder tiden under kommunismen. Vi - min engelske hustru, jeg og en engelsk familie med to børn - er nysgerrige: Hvordan var livet under kommunismen?

Guiden fortæller om et samfund, der var præget af mistro. Bevidstheden om, at overvågningen var allestedsnærværende, var kvælende. Naboen, kollegaen eller endda familien

kunne stikke en til myndighederne, hvis man sagde ting, som gik regimet imod. Den konstante bevidsthed om at man skulle være på vagt og vare sine ord, forandrede, ifølge guiden, albanernes tanker.

”Vi vidste, at der var tanker, der var farlige at have, så vi skød dem væk, hvis de dukkede op.”

Han beretter også om en tid præget af en militaristisk tidsånd. Under den kolde krig bredte militæret sig ud i alle afkroge af samfundet. Landet forberedte sig på en krig mod fjenden i Vesten. ”På grund af dig har jeg tilbragt megen tid i en uniform,” siger guiden med et smil til den engelske familiefar. ”Friends now”, fortsætter han - og tilføjer så: ”Men jeg kan ikke lide uniformer”.

Det er varmt her i området. Under Romerriget voksede Butrint og menes at have huset op til 25.000 indbyggere. Tanken om det romerske imperium og snakken om det kommunistiske overvågningssamfund fører mine tanker videre til hvad nogle kalder nutidens de-facto imperium, USA, hvor et nyt overvågningssamfund er under opbygning.

Den totale Informationsbevidsthed

De amerikanske efterretningstjenester er i gang med at etablere et overvågningssystem, der vil

være uden sidestykke i verdenshistorien. Hvor det albanske regimes overvågning byggede på meddelere og stikkere, bygger den amerikanske overvågning på sofistikeret teknologi. Ambitionerne hos efterretningstjenesterne er store. De ønsker et detaljeret billede af hver enkelt borgers færden og adfærd.

Her vil læseren tage sig til hovedet og stønne. "Konspirationsteori! Han må have fået solstik i Butrint!" Fortsætter man trods alt læsningen alligevel, vil vi begynde historien med begrebet: Total Information Awareness (TIA) – Total informationsbevidsthed. Det var det navn, man gav et usædvanligt projekt som det amerikanske forsvarsministerium startede kort efter 11. september 2001. Målet var at danne en profil for enhver amerikaner baseret på så mange oplysninger som muligt: Telefonsamtaler, internetbrug, emailkommunikation, banktransaktioner, kreditkort-brug, benzinkortoplysninger, elektroniske patientjournaler, flybestillinger; kort sagt alt, hvad der er registreret om enkeltpersoner i private firmaer og offentlige institutioner. Ideen med TIA var, at hver enkelt profil skulle matches op mod et terroristisk adfærdsmønster, så potentielle terrorister kunne opspores inden de slog til.

Teknologien til at identificere bestemte profiler ved hjælp af data kaldes *datamining* [dataminedrift, dataopgravning]. Datamining anvendes i udbredt grad i forsikringsindustrien og banksektoren. I banksektoren anvendes datamining eksempelvis til at identificere dårlige betalere - bestemte kundetyper, som det er risikabelt at låne penge til. Det sker eksempelvis ved hjælp af oplysninger om, hvor tit man skifter arbejde og job.

Ideen med TIA var, at identificere mulige terrorister ved at drive datamining på en hidtil uset mængde data. Forsvarsministeriets forskningsafdeling DARPA (Defense Advanced Research Projects Agency) stod bag projektet og på projektets website¹ lagde man ikke skjul på hensigten med systemet. Et bemærkelsesværdigt logo prydede websitet. Logoet forestillede en pyramide med et altseende øje rettet mod Jorden, og var udstyret med det latinske motto: *Scientia est potentia – Viden er magt*.

1 Fandtes på www.darpa.mil/iao/ men er fjernet. Hele det oprindelige website kan dog ses på www.infowar.net/tia/www.darpa.mil/iao

Hensigten var formentlig at berolige amerikanerne efter 11. september: *Bare rolig, vi holder øje med alt, intet ondt kan ske*. Amerikanske borgerrettighedsgrupper var dog ikke beroliget; de var tværtimod oprørte over planerne om et Orwellsk Big Brother-samfund. Og efter deres voldsomme protester valgte kongressen at indstille TIA-projektet.

Men TIA-projektet blev langt fra stoppet. Under en høring i februar i år om sikkerhedstrusler mod USA, spurgte den demokratiske senator Ron Wyden om det var "rigtigt at adskillige projekter var overflyttet til andre efterretningstjenester, da TIA blev lukket ned...". Den nationale sikkerhedschef John Negroponte og FBI-chefen Robert Mueller svarede, at det vidste de ikke, mens Michael Hayden, chef for NSA på det tidspunkt, sagde, at "jeg vil gerne svare på det i et lukket møde". Efterfølgende har det amerikanske magasin National Journal set dokumenter og talt med efterretningskilder, der bekræfter, at TIA blot blev flyttet fra Forsvarsministeriets DARPA til efterretningstjenesten National Security Agency (NSA). Her blev navnene på nøgleprojekter ændret, mens finansieringen - ofte under de samme kontrakter - forblev intakt.

Ideen med TIA var, at hver enkelt profil skulle matches op mod et terroristisk adfærdsmønster, så potentielle terrorister kunne opspores inden de slog til.

Frihed: Genvundet i Albanien – smuldrende i Vesten?

Hemmeligheder, der udveksles bag lukkede døre til særligt udvalgte, kender vores albanske guide kun alt for godt. Han var i en kort årrække ansat i det albanske udenrigsministerium. Her fik han adgang til oplysninger om livet udenfor jerntæppet. Oplysninger, som det albanske regime fandt var farlige at fortælle videre til den albanske befolkning.

”Jeg fik adgang til oplysninger om den anden verden, men kunne ikke fortælle om det. Det ville være for farligt,” siger han.

Vi tager op til en tidligere militærbase, hvor der er en fremragende udsigt over det sydlige af Albanien. Vores guide fortæller, at han værdsætter den frihed som eksisterer i Albanien i dag:

”Det er dejligt, at vi nu kan tale frit uden at frygte for konsekvenserne. Det giver os en tro på fremtiden.”

Mark Klein beretter, at der i 2003 blev indrettet specielle rum i AT&T's bygninger, hvor der er adgang til backbone-nettet. Kun regeringseksperter og AT&T-ansatte med speciel sikkerhedsclearing har adgang til rummet.

Kortlægning af sociale netværk

Er amerikanerne ved at opgive noget af den frihed som den albanske guide værdsætter så højt?

På det seneste har Bush-administrationen og efterretningstjenesterne i jagten på data set stort på det lovmæssige krav om dommerkendelser til aflytning og overvågning af amerikanske borgere. Med henvisning til krigen mod terror har Bush omgået domstolene og egenhændigt bemyndiget efterretningstjenesterne til at høste data om almindelige amerikanere. I midten af maj i år kunne det store amerikanske dagblad *USA Today* [afsløre](#), at den amerikanske efterretningstjeneste NSA (National Security Agency) i al hemmelighed havde indsamlet oplysninger om millioner af amerikaneres telefonsamtaler. NSA havde henvendt sig til de største telefonselskaber i USA og bedt om at få udleveret oplysningerne. Selvom NSA ikke havde nogen lovhemmel, havde teleselskaberne, med en enkelt undtagelse, bøjet sig for kravet. Avisens kilder fortalte, at oplysningerne om mange milliarder telefonsamtaler vil blive brugt til at opbygge en kæmpemæssig database. Databasen

skal anvendes til at lave såkaldt social netværksanalyse. Ved hjælp af social netværksanalyse ønsker NSA, at finde ud af hvilke amerikanere, der er i kontakt med hinanden.

Men kortlægningen af amerikanernes sociale netværk, kræver dog flere data end blot oplysninger om telefonsamtaler.

Støvsugning af internet og databaser

Ved at tilføje oplysninger om email-kommunikation, samtaler i chatrooms og generel internettrafik vil NSA tegne et meget detaljeret billede af amerikanernes kontaktnetværk. Det giver mulighed for at identificere forskellige grupperinger af amerikanere: Grupper af mennesker med megen intern kommunikation samt såkaldte brobyggere; mennesker der forbinder stærkt forbundne netværk.

En tidligere teknikere fra det amerikanske teleselskab AT&T, Mark Klein, har valgt at stå frem og fortælle hvad han ved om sin gamle arbejdsplads. AT&T håndterer omkring en trediedel af al internet-trafik i USA. Ifølge Mark Klein bliver AT&T's såkaldte backbone-netværk tappet for data af NSA. Backbone-netværket transporterer al internet- og telefontrafik for AT&T. Mark Klein beretter, at der i 2003 blev indrettet specielle rum i AT&T's bygninger, hvor der er adgang til backbone-nettet. Kun regeringseksperter og AT&T-ansatte med speciel sikkerhedsclearing har adgang til rummet.

”Baseret på min forståelse af udstyret der anvendes, ser det ud til, at NSA er i stand til at støvsuge alle internetdata – folks email, websurfing og andre data,” lyder det fra Mark Klein i en [udtalelse](#) til pressen.

Afsløringerne om NSA's indsamling af oplysninger om amerikanske borgers telefonsamtaler og internet-trafik er ikke første gang, at NSA er blevet grebet med fingrene langt nede i almindelige amerikaneres privatsfære. Den 18. december sidste år kunne *New York Times* rapportere, at George Bush i en hidtil hemmeligholdt ordre havde autoriseret NSA til at foretage telefonaflytning af telefonsamtaler fra udlandet til USA uden en dommerkendelse. Og borgerretlighedsgruppen Electronic Frontier Foundation (EFF) [har haft sag an](#) mod det store amerikanske telefonselskab AT&T, som man anklagede for at have givet NSA ulovlig adgang til amerikanernes kommunikation som

telefonsamtaler og internetkommunikation. I første omgang blev sagen afvist, da ”sagen kunne afsløre statshemmeligheder og skade den nationale sikkerhed”. EFF har appelleret.

Der er ét problem ved det omfattende overvågningssystem, som er ved at blive opbygget: Det vil ikke komme til at virke.

Hvis systemet tager fejl

Der er ingen tvivl om, at USA samler massive mængder af oplysninger - både om sine egne indbyggere og om andre landes borgere. I en [rapport \[pdf\]](#) fra den amerikanske kongres nævnes, at nogle efterretningstjenesters datakilder vokser med 4 petabyte om måneden. Det svarer til indholdet af en række bøger der står side om side hele vejen rundt om ækvator.

Spørgsmålet er, hvad oplysningerne anvendes til. Og om de kan anvendes til at forhindre terrorangreb. Rapporten fra Congressional Research Service stiller selv det meget væsentlige spørgsmål om, hvordan kvaliteten af de indsamlede informationer kan sikres.

Der er nemlig et problem ved det omfattende overvågningssystem, som er ved at blive opbygget: Det vil ikke komme til at virke. Ved datamining er der nemlig risiko for såkaldt ”falske positive”. Man identificeres som noget, man ikke er. Det gør måske ikke så meget, hvis et dataminingsystem fejlagtigt identificerer en person som dårlig betaler ved en kreditkortansøgning. Her kan man gå hen et andet sted og låne penge, eller kan man klage over sin behandling. Hvis man derimod fejlagtigt identificeres som terrorist, kan det have dødelige følger. Her kan man ikke klage over sin behandling.

Den brasilianske Jean Charles de Menezes blev den 22. juli 2005 skudt i London som følge af en fejlagtig identifikation som terrorist. Han boede i samme bebyggelse som nogle personer, der var under mistanke for terrorvirksomhed. Jean

Charles de Menezes havde dog ingen forbindelse til hverken terrorister eller mistænkte.

Kan det samme ske ved datamining?

Højest sandsynligt. Datamining er langt fra sikkert.

Som der står i rapporten fra Congressional Research Service: ”En begrænsning er, at selvom datamining kan afsløre mønstre og forbindelser, så fortæller det ikke noget om værdien eller betydningen af disse mønstre. De afgørelser må foretages af en bruger. En anden begrænsning er, at selvom datamining kan identificere sammenhænge mellem opførsel og/eller variable, så identificerer det ikke nødvendigvis en årsagssammenhæng.”

Med andre ord: Selvom de indsamlede data om en person viser, at vedkommende er terrorist, så er vedkommende det ikke nødvendigvis.

Det kan bekræftes af de utallige uskyldige mennesker som er registreret i Secure Flight. Secure Flight anvendes af de amerikanske flyselskaber til at checke om en passager er terrormistænkt. Et forbløffende antal mennesker er øjensynligt terrormistænkte. I starten af i år rapporterede den amerikanske forfatter James Moore om 80.000 mennesker, som er registreret i Secure Flight-systemet som terrormistænkte. Moore erfarede, at han selv er på listen, da han forsøgte at checke ind på et fly. Der var ting i hans profil, som gjorde ham terrormistænkt. Umiddelbart mente James Moore ikke, at hans person på nogen måde indikerede terroristvirksomhed. Som han skriver på sin blog:

”For at forstå det rigtigt. Vores regering leder efter en person som har et almindeligt engelsk navn, betaler titusinder af dollars i skat hver år, aldrig har været arresteret eller været for sent med kreditkortbetalinger, er mere kedelig end et tupperware-party og som græder efter de første to toner af nationalsangen?”

Ifølge James Moore selv, er der kun én ting, der kan kæde ham sammen med terrorister: Han skrev den Bush-kritiske bog ”Bushs hjerne: Hvordan Karl Rove gjorde George W. Bush til præsident”.

Times fik besøg

Vi ved ikke, om det var James Moores bog, der fik ham registreret i Flight Secure. Men vi ved, der er en risiko for at identificere uskyldige mennesker som terrorister. Vi ved også, at den

viden som den indsamlede mængde information repræsenterer, kan misbruges.

Kan en Bush-administration eller en fremtidig amerikansk regering finde på det?

Kunne det være fristende, for en siddende præsident at se nærmere på de informationer man har om en kommende udfordrer til præsidentposten?

Kunne det være fristende at overvåge modstandere af Irak-krigen, så planlagte demonstrationer kan forhindres eller chikaneres?

Det er, desværre, ikke nødvendigt at forfalde til den slags hypotetiske spørgsmål.

De to amerikanske journalister Brian Ross og Richard Esposito fra tv-stationen ABC har allerede mærket den stadig tættere elektroniske finkæmning af amerikanernes liv. De to journalister var med til at afdække historien om CIA's hemmelige fængsler i Østeuropa, hvor terrorismistænkte blev deporteret og måske udsat for tortur. CIA har igangsat en intern undersøgelse for at finde ud af, hvem der har lækket oplysninger om den og lignende kompromitterende sager. En topembedsmand advarede i midten af maj de to journalister om, at deres telefonoplysninger var ved at blive undersøgt for at finde frem til CIA-lækagen.

Hvis pressen ikke kan garantere kildebeskyttelse grundet massiv overvågning, smuldrer ideen om en fri og uafhængig presse, der holder øje med magthaverne.

Måske er det allerede sket.

Repræsentanter fra Bush-regeringen har gentagne gange lagt pres på New York Times i forbindelse med avisens historier. I sagen om NSA's telefon-aflytning knækkede den redaktionelle frihed under presset og avisen bøjede sig for regeringens ønsker. New York Times publicerede artiklen om NSA's telefonaflytning den 16. december 2005 – men avisen kunne have bragt artiklen et helt år før, for man havde nemlig kendskab til historien allerede i december 2004. Efter møder med topfolk fra Bush-administrationen, besluttede avisen at vente med at udgive artiklen. Og i den publicerede artikel blev detaljer om overvågningsoperationen udeladt af hensyn til statens sikkerhed.

Jeg spørger vores albanske guide om, hvordan pressen i Albanien har det.

Han sukker lidt og siger:

”Åh, de siger, de er uafhængige, men vi tror ikke rigtigt på det. Der er mange forbindelser mellem regeringen og aviserne. Der mangler vi

nok lidt, men vi skal nok blive et rigtigt demokratisk samfund.”

**Hvis pressen ikke kan
garantere kildebeskyttelse
grundet massiv
overvågning, smuldrer
ideen om en fri og
uafhængig presse, der
holder øje med
magthaverne.
Måske er det allerede sket.**

En forkortet version af denne artikel blev i dag (20/8 2006) bragt i dagbladet Politiken

Dan Mygind er journalist fra DJH, BA i datalogi fra AUC og datamatiker fra Niels Brock. Han har i en årrække arbejdet for internationale it-virksomheder som IBM. De seneste par år har han arbejdet som journalist gennem sit firma Write IT i England. Han skriver fast for avisen Computerworld og blogger for Computerworld Online på www.computerworld.dk.